

Par pūcēm Latvijā

Andris Avotiņš jun., avotins.puces@gmail.com

Latvijas Ornitoloģijas biedrība

levads

Latvijā jebkad ir konstatētas 13 sugu pūces.

Pie mums regulāri **ligzdo sešas pūču sugas**: meža pūce *Strix aluco*, urālpūce *Strix uralensis*, ausainā pūce *Asio otus*, ūpis *Bubo bubo*, apodziņš *Glaucidium passerinum* un bikšainais apogs *Aegolius funereus*.

Ūpis ir lielākā pūču suga Latvijā, meža pūce – biežākā, bet apodziņš – mazākā.

Visas pūču sugas ir **plēsēji** pēc barošanās veida, līdz ar to sugu populācijas tiek ietekmētas gan tiešā veidā, piemēram, iznīcinot ligzdošanas vietas, gan netieši, piemēram, ietekmējot upuru populācijas.

Latvijā ligzdojošās pūces

Meža pūce *Strix aluco* ir Latvijā visbiežāk sastopamā pūču suga, kas apdzīvo plašu biotopu variāciju no plašiem mežu masīviem līdz pat koku grupām un viensētām ar veciem kokiem lauksaimniecības ainavā.

Meža pūce ir **dobumperētāja** – lai suga varētu ligzdot, tai ir nepieciešami piemērota izmēra dobumi, kuru ieeja ir vismaz 13 cm diametrā, vismaz 20 cm dziļi un ar iekšējo diametru, kas pārsniedz 20 cm. Tātad **lielu dimensiju, galvenokārt veci, dobumaini koki**. Meža pūce labprāt aizņem arī piemērotu izmēru mākslīgās ligzdošanas vietas – **pūču būrus**.

Foto: Pēteris Daknis

Suga nereti ir sastopama pie lauku mājām, skrajāk apdzīvotos ciemos un pilsētu parkos, ne tikai lielos mežos. **Ligzdošanu uzsāk martā–aprīlī līdz maijā**, atkarībā no pavasara iestāšanās gaitas un barības objektu pieejamības. Lielākajās Latvijas pilsētās ir zināmi ligzdošanas gadījumi ziemā, dažādās Eiropas valstu galvaspilsētās ir zināmi gadījumi, kad ligzdošana uzsākta jau novembrī. Mazuļi ligzdu atstāj vēl lidotprasmi neapguvuši, aptuveni 26–35 dienu vecumā.

Urālpūce *Strix uralensis* ir agresīvākā Latvijā ligzdojošā pūču suga – literatūrā tiek raksturots, ka no ligzdas spēj aizdzīt pat lāci.

Urālpūce Latvijā ligzdo tikai **lielākajos mežu masīvos**, galvenokārt uz austrumiem no Rīgas, tomēr ir zināmas atsevišķas ligzdošanas teritorijas arī Kurzemē. Cilvēka tuvumā (pie lauku mājām vai pilsētās) parasti viesojas tikai jaunie putni rudenī vai ziemā, kad suga nav agresīva.

Ligzdošanu uzsāk martā–aprīlī, agresīvākā ir maijā–jūnijā, kad lidotprasmi vēl neapguvuši jaunie putni grasās atstāt ligzdu vai tikko to ir atstājuši. Dabiskās ligzdošanas vietas ir **lieli dobumi, pusdobumi** (nolūzušu koku stubeņi, ja to galos izveidojusies pietiekoši dziļa un plaša iedobe), kā arī **dienas plēsīgo putnu ligzdas**. No pētījumiem Somijā un Igaunijā ir zināms, ka dobumiem (kas lielo nepieciešamo izmēru dēļ ir sevišķi reti sastopami) un pusdobumiem tiek dota priekšroka pār lielajām

Foto: Andris Avotiņš jun.

ligzdām. Labprāt aizņem piemērotā izmēra un novietojuma mākslīgās ligzdošanas vietas – **pūču būrus**. Piemēram, Somijā tieši mākslīgo ligzdošanas vietu izvietošana ir atjaunojusi sugas populāciju, kas mežsaimniecisko darbību rezultātā bija būtiski samazinājusies.

Mazuļi ligzdu atstāj vēl lidotprasmi neapguvuši, aptuveni 28–35 dienu vecumā.

Ausainā pūce *Asio otus* ligzdošanai izmanto vārnu un žagatu ligzdas, līdz ar to, sugai raksturīga ligzdošana arī **mazpilsētās, ciematos, pie viensētām**, ir iespējama un konstatēta arī **lielākās pilsētās**, piemēram, Madonā, Rīgā u.c.

Foto: Selga Bērziņa / selgasfoto.lv

Tā kā Latvijā ligzdojošajai populācijai ir **raksturīgas migrācijas**, skaita svārstības skaidrojamas ar, galvenokārt, barības pieejamību, iepriekšējās ziemas ietekmēm un pavasara iestāšanās gaitu. Interesanti, ka savā starpā salīdzinot Latvijas Rietumu un Austrumu reģionus, tajos ir redzamas savstarpēji pretējas (iespējams, precīzāk – nesaistītas) skaita pārmaiņas starp gadiem.

Ausainā pūce ligzdošanu uzsāk aprīlī–maijā līdz pat jūnijā, atkarībā no pavasara iestāšanās gaitas un barības objektu pieejamības. Eiropas valstu galvaspilsētās ir zināmi gadījumi, kad ligzdošana uzsākta jau novembrī. Mazuļi ligzdu atstāj vēl lidotprasmi neapguvuši, aptuveni 24–30 dienu vecumā.

Ūpis *Bubo bubo* ir lielākā no Latvijā un Pasaulē sastopamajām pūču sugām. Latvijā suga **reti sastopama**, galvenokārt lielāko kaiju koloniju un atvērta tipa atkritumu poligonu tuvumā, kur ir pietiekošs piemērota izmēra barības daudzums un ligzdošanas vieta netiek traucēta.

Dabiski ūpis **ligzdo klinšu nišās, lielākajās zaru ligzdās**, ja tādas ir pieejamas, uz **izgāzto koku saknēm vai uz zemes**. Tā kā ūpju ligzdas, kas atrodas plēsīgajiem zīdītājiem vai meža cūkai pieejamās vietās, ir apdraudētas un ar samērā augstu postījumu pakāpi, suga labprāt aizņem tai piemērotās vietās izvietotas ligzdošanas platformas. Ligzdošanas platformas pēc izmēriem atgādina lielākās ērgļu ligzdas, tām ir jābūt labi oderētām un ar augstiem bortiem – sānu sienām. Ūpis ligzdošanu uzsāk martā–aprīlī.

Foto: [costanavarino / flickr.com](https://www.flickr.com/photos/costanavarino/)

Apodziņš *Glaucidium passerinum* ir mazākā Latvijā un Eiropā sastopamā pūču suga (apmēram mājas strazda izmērā), kas ir aktīva dienā.

Foto: Latvijas Pūču izpētes biedrība

Sugas konstatēšanu Latvijas pūču pētnieki apguva tikai 2004.–2005. gadā. Līdz tam apodziņš uzskatīts par retu ligzdotāju. Kopš zināšanu pieauguma, ir pierādīta **sugas saistība ar vecākajām mežaudzēm** lielākos mežu masīvos.

Vispārīgi analizējot sugas sastopamību ir konstatēta būtiska sugas sastopamības saistība ar cirtmetu sasniegušajām un pārsniegušajām skujkoku mistraudzēm un jauktu koku audzēm.

Bikšainais apogs *Aegolius funereus* no samērā parastas priežu mežus apdzīvojošas pūces 20. gs. 80. gados Latvijā ir **kļuvis par reti sastopamu** sugu tikai lielākajos mežu masīvos vecāko priežu mežaudžu tuvumā. Viens no galvenajiem bikšainā apoga populācijas ietekmējošajiem faktoriem ir nepietiekams veco mežaudžu īpatsvars veiksmīgai pārziemošanai.

Foto: Edgars Lediņš / ledins.lv

Bikšainais apogs ir daļēji migrējoša suga. Pieaugušie tēviņi tendēti ziemot savās ligzdošanas teritorijās, kamēr mātītes un jaunie putni dodas migrācijā. Ticams, ka Latvija, vismaz daļā ziemu, ir migrācijas galapunkts vismaz daļai indivīdu. Bikšainais apogs ligzdošanu uzsāk martā–maijā, retumis jūnijā.